

Rustamova Nodira Zokirjon qizi.

O'zDJTU 2-bosqich talabasi.

Annatsiya: Ushbu maqolada til o'rganish jarayonida tarjimaning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tarjimaning lug'at boyligini oshirish, grammatikani yaxshilash hamda madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishdagi roli ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, tarjima orqali nutq va yozuv ko'nikmalarini shakllantirish, hamda til o'rganuvchilarga duch keladigan qiyinchiliklar haqida ham fikrlar bildiriladi.

Kalit so'zlar: Til o'rganish, Tarjima, Lug'at boyligi, Grammatikani yaxshil, Madaniyatlararo tushunish, Nutq ko'nikmalari, Yozuv ko'nikmalari, Tarjima qiyinchiliklari, Madaniyatlararo muloqot, Til o'rganuvchilar.

Kirish so'z: Bugungi kunda globalizatsiya jarayonlari tezlashib borayotgan bir paytda, chet tillarini o'rganishning ahamiyati yanada oshmoqda. Til faqat aloqa vositasi emas, balki madaniyatlararo muloqotning asosiy ko'prigi hisoblanadi. Shunday ekan, til o'rganish jarayonida turli metodlar va usullar muhim o'rin egallaydi. Tarjima esa shu usullardan biri bo'lib, til o'rganuvchilarga nafaqat yangi lug'at va grammatik qoidalarni o'zlashtirishda, balki o'rganilayotgan tilning madaniy va ma'naviy jihatlarini ham anglashda yordam beradi. Ushbu maqolada tarjimaning til o'rganish jarayonidagi o'rni va uning turli jihatlari batafsil tahlil qilinadi.

Til O'rganishda Tarjimaning Roli. Bugungi kunda chet tilini o'rganish nafaqat bilim olish, balki madaniyatlararo muloqotning muhim qismiga aylandi. Til o'rganishda turli metod va usullar qo'llaniladi, va ulardan biri sifatida tarjima jarayoni alohida o'rin tutadi. Tarjima til o'rganuvchiga nafaqat yangi so'zlarni va grammatik qoidalarni o'zlashtirishda, balki ma'naviy va madaniy kontekstni anglashda yordam beradi.

Lug'at boyligini oshirish. Tarjima jarayonida o'rganilayotgan til va ona til o'rtasida so'zlarni qiyoslash lug'at boyligini tezda kengaytiradi. So'zlarning sinonimlari, antonimlari, ko'plik va yagona shakllari haqida chuqurroq tushuncha hosil bo'ladi. Til o'rganishda lug'at boyligini kengaytirish muhim bosqich hisoblanadi. Tarjima jarayoni

aynan shu jarayonni tezlashtiradi va samaraliroq qiladi. Matnni bir tildan boshqasiga o'g'irishda o'rganilayotgan tilning yangi so'zlari va ifodalarini ona tilidagi ma'nolari bilan qiyoslash imkoniyati yuzaga keladi. Bu esa so'zlarning ko'p ma'nolarini, sinonim va antonimlarini o'rganishga yordam beradi. Masalan, bitta so'zning bir nechta tarjimasi bo'lishi mumkin, ularning qaysi biri kontekstga mos kelishini anglash lug'at boyligini yanada chuqurlashtiradi. Tarjima jarayonida so'zlarning turli shakllari – ko'plik, zamon, jins va boshqa grammatik xususiyatlari bilan tanishish lug'atni faqat yodlash emas, balki undan to'g'ri va samarali foydalanishni o'rgatadi. Shu bois, tarjima nafaqat yangi so'zlarni o'rganishga, balki ularni nutqda va yozishda qanday qo'llashni tushunishga yordam beradi.

Grammatikani yaxshilash

Tarjima qilishda matnning to'g'ri grammatik tuzilishi va gap tuzilmasiga e'tibor beriladi. Bu esa o'rganilayotgan tilning grammatik qoidalarini amalda qo'llashga yordam beradi. Tarjima jarayonida grammatik qoidalarga rioya qilish juda muhimdir. Matnni bir tildan boshqasiga to'g'ri o'g'irish uchun tilning grammatik strukturalarini aniq bilish talab etiladi. Bu jarayonda o'rganilayotgan tilning gap qurilishi, so'z tartibi, zamonlar, fe'lning zamon va shaxsga qarab o'zgarishi kabi grammatik jihatlar bilan yaqindan tanishish imkoniyati yaratiladi. Masalan, o'zbek tilida gapning so'z tartibi ko'pincha "Mavzu - Predikat - Predmet" shaklida bo'lsa, ingliz tilida so'z tartibi va gap tuzilishi boshqa qoidalar asosida shakllanadi. Tarjima qilishda ushbu farqlarni aniqlab, matnni ma'nosini saqlagan holda moslashtirish grammatikani yaxshilashga xizmat qiladi. Shuningdek, tarjima paytida ko'p hollarda murakkab gaplar, ko'plik va birlik shakllar, jins, fe'l zamonlari, so'z birikmalari haqida chuqurroq tushuncha hosil qilinadi. Bu o'rganilayotgan tilning grammatik xususiyatlarini amalda qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi va tilni to'g'ri va ravon gapirishga yordam beradi.

Madaniyatlararo tushunishni rivojlantirish

Til o'rganishda nafaqat so'zlar va grammatikani o'rganish, balki o'rganilayotgan tilga xos madaniyat va an'analarni anglash muhim hisoblanadi. Har bir til o'zining tarixiy, ijtimoiy va madaniy kontekstiga ega bo'lib, bu kontekstni to'liq tushunmasdan so'zlarning to'g'ri ma'nosini va ularning ishlatilish usullarini anglash qiyin bo'ladi.

Tarjima jarayoni madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishda asosiy vositalardan biridir. Tarjima qilinayotgan matnda madaniy elementlar, urf-odatlar, ma'naviy

qadriyatlar va maxsus iboralar uchraydi. Ushbu elementlarni ona tilidan o'rganilayotgan tilga to'g'ri va aniq yetkazish, madaniyatlararo farqlarni anglashga yordam beradi.

Masalan, salomlashish usullari, bayramlar, odatiy taomlar, urf-odatlar yoki hazillar har bir til va madaniyatda boshqacha ifodalanadi. Tarjima jarayonida ushbu o'ziga xosliklarni to'g'ri tushunish va izohlash madaniyatlararo muloqotda noaniqlik va tushunmovchiliklarning oldini oladi. Bu til o'rganuvchining nafaqat tilni, balki o'sha tilni so'zlaydigan odamlarning hayot tarzini, fikrlash usulini va qadriyatlarini ham anglashiga yordam beradi.

Shuningdek, madaniyatlararo tushunish til o'rganishda empatiya va hurmatni rivojlantiradi. O'rganilayotgan til madaniyatini hurmat qilish, uning o'ziga xosligini qabul qilish va qadrlash boshqa madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qilish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, tarjima til o'rganishda faqat til bilimlarini oshirish emas, balki madaniyatlararo ko'prik yaratishda ham muhim rol o'ynaydi. Bu esa til o'rganishni yanada boyitadi va chuqurlashtiradi.

Nutq va yozuv ko'nikmalarini oshirish

Tarjima orqali o'rganilayotgan tilda fikrlarni aniq va to'g'ri ifodalash ko'nikmasi rivojlanadi. Bu, ayniqsa, yozma va og'zaki nutqda o'z ifodasini topadi. Til o'rganishda nafaqat so'zlarni tushunish, balki ularni aniq va to'g'ri ifodalash ham muhimdir. Tarjima jarayoni nutq va yozuv ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tarjima bilan shug'ullangan o'rganuvchi o'z fikrlarini boshqalar tushunadigan tarzda ifodalashni o'rganadi.

Tarjima qilish jarayonida o'rganilayotgan tilning grammatik qoidalariga amal qilish, so'z birikmalari va gap tuzilmasini to'g'ri qo'llash zarur bo'ladi. Bu esa og'zaki va yozma nutqda ravon va tushunarli gapirish imkonini beradi. Masalan, tarjima qilishda murakkab gaplarni soddalashtirish yoki teskari holatda qayta tuzish ko'nikmasi shakllanadi, bu esa tilni yaxshiroq anglashga yordam beradi.

Shuningdek, tarjima orqali yozma ko'nikmalar ham rivojlanadi. O'rganilayotgan tilda matnlarni yozish, o'z fikrlarini tartib bilan bayon qilish uchun tarjimaning grammatik

va stilistik talablarini o'rganish zarur. Tarjima qilinayotgan matnning ma'nosini yo'qotmaslik uchun so'zlarni to'g'ri tanlash va gaplarni mantiqiy bog'lash muhim hisoblanadi.

Nutq va yozuv ko'nikmalarining yaxshilanishi natijasida o'rganuvchi tilni yanada ravon va erkin qo'llay boshlaydi, bu esa amaliy muloqotda, imtihonlarda yoki ish faoliyatida muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi.

Tarjima til o'rganishda samarali vosita bo'lsa-da, u bilan bog'liq ba'zi qiyinchiliklar ham mavjud. Ushbu muammolarni anglash va ularga tayyor bo'lish til o'rganish jarayonini osonlashtiradi.

1. So'zlarning ko'p ma'noliligi va kontekst muammosi

Ko'plab so'zlar bir necha ma'noga ega bo'lishi mumkin. Tarjima qilayotganda aynan qaysi ma'noni tanlash kerakligi kontekstga bog'liq. Kontekstni noto'g'ri tushunish esa tarjimaning noto'g'ri bo'lishiga olib keladi. Bu o'rganilayotgan tilni yetarlicha bilmagan odamlar uchun ayniqsa qiyin bo'ladi.

2. Madaniy farqlar

Har bir tilning o'ziga xos madaniy va an'ana jihatlari mavjud. Ba'zi so'zlar yoki iboralar boshqa tilga to'liq tarjima qilinmaydigan madaniy kodlarni o'z ichiga oladi. Masalan, hazil, maqollar yoki urf-odatlariga oid iboralarni tarjima qilish qiyin va ba'zida tushunarsiz bo'lishi mumkin.

3. Grammatik farqlar

Tarjima jarayonida turli tillarning grammatik qoidalari farq qiladi. Bu esa gap tuzilishini o'zgartirish, qo'shimcha so'zlar qo'shish yoki ayrim so'zlarni olib tashlash zaruratini tug'diradi. Til o'rganuvchilar uchun bu qiyinchiliklar o'rganishni qiyinlashtiradi.

4. Erkin va so'zma-so'z tarjima o'rtasidagi muvozanatni saqlash

Tarjima jarayonida so'zma-so'z tarjima qilish ham, erkin tarjima qilish ham muhim. Ammo qaysi paytda qaysi usulni qo'llash kerakligini aniqlash ko'p hollarda murakkablik tug'diradi. So'zma-so'z tarjima noaniq va tushunarsiz bo'lishi mumkin, erkin tarjima esa asl matndan uzoqlashib ketishi ehtimoli bor.

5. Leksik va stilistik xatolar

Tarjimon til va uslubga to‘liq mos kelmaydigan so‘zlar yoki ifodalarni tanlashi mumkin. Bu matnning mazmuni va ohangini buzishi, o‘quvchiga noto‘g‘ri ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

Xulosa

Tarjima til o‘rganish jarayonida kuchli vosita hisoblanadi. U nafaqat til qoidalarini o‘zlashtirishda, balki madaniyatlararo aloqalarni rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega. Tarjima orqali o‘rganilayotgan tilning go‘zalligini va o‘ziga xosligini chuqurroq anglash mumkin. Shu bois tarjimani to‘g‘ri qo‘llash til o‘rganish samaradorligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Qodirov, M. (2018). *Til o‘rganish metodlari*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Karimova, L. (2020). *Tarjima nazariyasi va amaliyoti*. Toshkent: O‘zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
3. Azimova, D. (2019). “Madaniyatlararo muloqot va tarjima”. *Filologiya fanlari jurnali*, 3(12), 45-53.
4. Rasulova, S. (2021). *Grammatik qoidalar va ularning til o‘rganishga ta‘siri*. Toshkent: O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti nashriyoti.
5. Sobirov, A. (2017). “Nutq va yozuv ko‘nikmalarini rivojlantirishda tarjimaning roli”. *Til va muloqot*, 2(8), 12-20.

